EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2010.1.7
KOM(2009)709 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

pagal 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 273/2004 16 straipsnį ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 111/2005 32 straipsnį dėl Bendrijos teisės aktų dėl prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) stebėsenos ir kontrolės įgyvendinimo ir veikimo

(Tekstas svarbus EEE)

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

pagal 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 273/2004 16 straipsnį ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 111/2005 32 straipsnį dėl Bendrijos teisės aktų dėl prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) stebėsenos ir kontrolės įgyvendinimo ir veikimo

(Tekstas svarbus EEE)

1. ĮVADAS

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) yra cheminės medžiagos, naudojamos neteisėtai narkotikų gamybai. Faktiškai nėra neteisėtos narkotikų gamybos be šių pirmtakų (prekursorių). Tačiau daugeliu atvejų cheminės medžiagos, naudojamos kaip narkotikų pirmtakai (prekursoriai), turi labai įvairią pirminę teisėtą ir svarbią paskirtį (pavyzdžiui, jos naudojamos plastikų sintezei, medikamentams, kosmetikos priemonėms, kvepalams, valymo priemonėms ir kvapiosioms medžiagoms gaminti).

Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (toliau – 1988 m. JT konvencija) 12 straipsnyje yra konkreti nuoroda į cheminių medžiagų, narkotikų pirmtakų (prekursorių), naudojimo neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai prevencijos priemones.

Nuo paskutinio praėjusio amžiaus dešimtmečio pradžios Europos Sąjungoje priimti šios srities teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai gamybai prevenciją kontroliuojant ir stebint teisėtą prekybą jais. Praeityje ES buvo svarbi šių pirmtakų (prekursorių) eksportuotoja ir neteisėtų narkotinių medžiagų importuotoja, tačiau laipsniškai ES tapo pagrindine neteisėtai gaminamų sintetinių narkotinių medžiagų eksportuotoja ir jiems pagaminti reikalingų pirmtakų (prekursorių) importuotoja.

Todėl naujausi Bendrijos teisės aktai dėl prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) stebėsenos ir kontrolės, tai yra Reglamentas (EB) Nr. 273/2004[1] ir Reglamentas (EB) Nr. 111/2005[2], parengti siekiant sugriežtinti importo kontrolę ir išplėsti anksčiau galiojusius stebėsenos reikalavimus.

Reglamento (EB) Nr. 273/2004 16 straipsnyje ir Reglamento (EB) Nr. 111/2005 32 straipsnyje nustatyta, kad praėjus trejiems metams nuo jų įsigaliojimo atliekamas jų įgyvendinimo bei veikimo vertinimas ir Europos Parlamentui bei Tarybai pateikiama ataskaita. Siekiant racionalumo, šioje ataskaitoje pateikiamos abiejų reglamentų vertinimo išvados.

[1] OL L 47, 2004 2 18, p. 1.
[2] OL L 22, 2005 1 26, p. 1.

2. BENDRIJOS TEISĖS AKTAI DĖL PREKYBOS NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ PIRMTAKAIS (PREKURSORIAIS) KONTROLĖS

Bendrijos ūkio subjektų ir (arba) sandorių kontrolės sistema grindžiama glaudžiu kompetentingų valdžios institucijų ir susijusių ūkio subjektų (daugiausia cheminių medžiagų gamintojų ir prekiautojų jomis) bendradarbiavimu. Ūkio subjektų pranešimai apie įtartinus sandorius yra ypač svarbūs siekiant užkirsti kelią pirmtakų (prekursorių) naudojimui neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai ir suteikia galimybę rinkti žvalgybos informaciją neteisėtiems prekiautojams nustatyti.

Ūkio subjektams ir (arba) sandoriams taikomų kontrolės priemonių griežtumas priklauso nuo reguliuojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) (t. y. į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų) klasifikuojamų į tris kategorijas, kurioms nustatyti skirtingi reikalavimai, svarbos. Taip galima pasiekti reikiamą visų galimų priemonių, skirtų užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakams (prekursoriams) patekti į neteisėtos narkotinių medžiagų gamybos laboratorijas, ir vengimo kurti nereikalingas kliūtis teisėtai visų ūkio subjektų veiklai, pusiausvyrą.

Remiantis šiuo bendradarbiavimu, veikia papildomų medžiagų, t. y. į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų, kurios dažnai naudojamos neteisėtai narkotikų gamybai, savanoriška stebėsenos sistema. Tai suteikia lankstumo reaguojant į sparčiai kintančius pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai būdus ir leidžia išvengti administracinės naštos didinimo teisėta veikla užsiimantiems ūkio subjektams.

Dabartinę Bendrijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) reguliavimo sistemą sudaro Reglamentas (EB) Nr. 273/2004, kuriuo nustatytos suderintos kontrolės ir stebėsenos taisyklės Bendrijos viduje, ir Reglamentas (EB) Nr. 111/2005, kuriuo nustatytos prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) tarp Bendrijos ir trečiųjų šalių stebėsenos taisyklės.

3. BENDRIJOS TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMAS

3.1. Reglamentas (EB) Nr. 1277/2005[3]

Reglamentu (EB) Nr. 1277/2005 nustatytos išsamios Reglamento (EB) Nr. 273/2004 ir Reglamento (EB) Nr. 111/2005 įgyvendinimo taisyklės. Siekiant užtikrinti, kad kompetentingos valdžios institucijos ir ūkio subjektai kuo vienodžiau įgyvendintų Bendrijos teisės aktus, jame įtvirtintos leidimų išdavimo ūkio subjektams, ūkio subjektų informacijos teikimo kompetentingoms institucijoms, išankstinių pranešimų apie eksportą sistemos, eksporto ir importo leidimų, taip pat tranzito ir perkrovimų kontrolės nuostatos.

3.2. Gairės

Siekdama papildyti turimas teisines priemones ir padėti kompetentingoms valdžios institucijoms bei ūkio subjektams atlikti užduotis, Komisija parengė išsamius gairių dokumentus, numatė veiklos sritis ir dėl jų susitarė su valstybėmis narėmis bei ūkio subjektais.

---

[3] OL L 202, 2005 8 3, p. 7.

- Klausimai ir atsakymai

Siekiant sklandžiai ir darniai įgyvendinti kai kurias Bendrijos teisės aktų nuostatas, parengtas gairių dokumentas, kuriame valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms ir ūkio subjektams pateikiami visų šalių sutarimu pateikti atsakymai į klausimus apie teisės aktų nuostatų aiškinimą, iškilusius nuo 2005 m. Dokumentas yra nuolatos atnaujinamas ir viešai prieinamas[4].

- ES gairės ūkio subjektams dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės

Siekiant palengvinti kompetentingų valdžios institucijų ir ūkio subjektų partnerystę ir bendradarbiavimą, 2006 m. susitarta dėl ES gairių ūkio subjektams dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės. Šiose gairėse pateikiamos konkrečios praktinės rekomendacijos (pvz., rizikos rodikliai įtartiniems sandoriams nustatyti) ir išvardytos į oficialų sąrašą įtrauktos medžiagos bei į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos (t. y. ES savanoriškos stebėsenos sąrašas), siekiant padėti ūkio subjektams glaudžiai bendradarbiaujant su valdžios institucijomis vykdyti savo įsipareigojimus. Kadangi šiose gairėse pateikiama itin svarbi informacija, valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos jas tiesiogiai platina tik patikimiems ūkio subjektams.

- Seminarai

Komisijos tarnybos ir valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su ūkio subjektais, surengė kelis seminarus, skirtus suteikti daugiau žinių apie naujus Bendrijos teisės aktus dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir dar labiau pabrėžti partnerystės svarbą.

- Ekspertų apskritojo stalo diskusijos

Komisijos tarnybos ir valstybės narės surengė *ad hoc* ekspertų apskritojo stalo diskusijas, skirtas konkretiems klausimams, susijusiems su heroino pirmtako (prekursoriaus) (etano rūgšties anhidrido) naudojimu neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai bei prekyba juo ir su sintetinių narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimu amfetamino ar ekstazio gamybai (BMK, PMK).

3.3. Tarpusavio administracinė pagalba

Tarybos reglamentu (EB) Nr. 515/97 nustatomas valstybių narių ir valstybių narių bei Komisijos keitimosi informacija, įskaitant konfidencialumo taisykles, teisinis pagrindas.

Visoms valstybėms narėms ir Komisijai keičiantis informacija apie įtartinas krovinių siuntas, vykdant narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai gamybai prevenciją ir sulaikant šiuos pirmtakus (prekursorius), ES užtikrinamas suderintas požiūris, remiami valstybių narių atliekami tyrimai ir neteisėtiems prekiautojams užkertamas kelias pasinaudoti galimomis Bendrijos vidaus rinkos spragomis. Be to, atliekant nustatytų arba įtariamų pažeidimų, susijusių su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursorias), tyrimus, gali būti prašoma trečiųjų šalių, su kuriomis ES yra sudariusi

[4] http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/precursors/index_en.htm.

dvišalius susitarimus dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), pagalbos ir (arba) joms teikiama pagalba.

3.4. ES kovos su narkotikais veiksmų planas[5]

Kovos su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimu neteisėtai gamybai ir prekyba jais priemonės ir toliau sudaro esminę naujo 2009–2012 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano[6], parengto remiantis bendrąja 2005–2012 m. ES kovos su narkotikais strategija, dalį. 2009–2012 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano 42 veiksme raginama vertinti ES teisės aktus dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir šių teisės aktų įgyvendinimą.

3.5. Veiksmai pagal programą „Muitinė 2013“

„Muitinė 2013“ – tai ES bendradarbiavimo programa, kuria nacionalinėms muitinių administracijoms suteikiama galimybė kaupti informaciją ir profesinę patirtį bei ja keistis. Ji leidžia partnerystės pagrindu plėtoti transeuropines IT sistemas, jomis naudotis ir kurti žmogiškųjų išteklių tinklus, sutelkiant nacionalinius pareigūnus iš visos Europos[7]. Siekiant gerinti Bendrijos teisės aktų dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) įgyvendinimą, imtasi konkrečios veiklos.

2009 m. birželio mėn. pristatytas **e. mokymosi kursas ūkio subjektams apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolę**, parengtas remiantis ES gairėmis ūkio subjektams dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės.

Glaudžiai bendradarbiaujant Komisijos tarnyboms ir valstybių narių muitinių, policijos ekspertais bei kitų valdžios institucijų, kompetentingų su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) susijusių teisės aktų srityje, ekspertams, rengiamas **e. mokymosi kursas muitinių darbuotojams**.

Sudaryta **operatyvinės muitinių kontrolės ekspertų projektų grupė**, kurios tikslas – gerinti operatyvinę veiklą nustatant į Bendrijos muitinių teritoriją įvežamas ir (arba) iš jos išvežamas įtartinas narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) siuntas. Surengti keli operatyvinės veiklos seminarai, skirti pasidalyti gerąja patirtimi.

Surengtos **pareigūnų žinių panaudojimo specifinėms problemoms spręsti pratybos** su operatyviniais muitinių pareigūnais, siekiant nustatyti rizikos analizės kriterijus, taikomus į Bendriją įvežamiems ir (arba) iš jos išvežamiems narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakams (prekursoriams).

3.6. Dvišaliai susitarimai

Bendrija sudarė dešimt dvišalių susitarimų su trečiosiomis šalimis, šių susitarimų tikslas – stiprinti pagrindinių dalyvių kontrolę sprendžiant konkrečius abiem šalims svarbius narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės klausimus. Tokie susitarimai

---

5 COM (2008) 567/4.
6 OL C 326, 2008 12 20, p. 7–25.
7 OL L 154/25-31.

sudaryti su Bolivija, Kolumbija, Ekvadoru, Peru ir Venesuela[8], Čile[9], Meksika[10], Jungtinėmis Amerikos Valstijomis[11], Turkija[12] ir Kinija[13]. Be to, 2009 m. kovo mėn. Taryba suteikė Komisijai įgaliojimus derėtis dėl dvišalio susitarimo su Rusijos Federacija.

Šių susitarimų tikslas – Reglamente (EB) Nr. 111/2005 nustatytomis priemonėmis stiprinti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis reguliavimo srityje, suaktyvinti tarpusavio pagalbos priemones ir kurti susitariančių šalių jungtines tolesnių veiksmų grupes.

3.7. Veiksmai Jungtinių Tautų lygmeniu

Komisija ir valstybės narės aktyviai dalyvavo vertinant tikslų, nustatytų 1998 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos specialiojoje sesijoje (UNGASS), įgyvendinimą ir nuolat aktyviai dalyvauja Jungtinių Tautų kovos su narkotikais politiką formuojančios pagrindinės institucijos, Narkotinių medžiagų kontrolės komisijos (CND), kasmetėje sesijoje.

Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos (CND) 50-ojoje sesijoje patvirtintas Komisijos pasiūlymas – Rezoliucija Nr. 50/10 *„Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir kitų medžiagų naudojimo neteisėtai narkotikų ir psichotropinių medžiagų gamybai, prevencija“*[14]. Šioje rezoliucijoje išdėstyti pagrindiniai Bendrijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės principai.

Be to, Komisijos tarnybos ir valstybės narės aktyviai dalyvauja specialiose JT vadovaujamose operatyvinės veiklos iniciatyvose, skirtose konkrečioms problemoms, susijusioms su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimu neteisėtai narkotikų gamybai ir prekyba jais, spręsti. Pavyzdžiui, ES dalyvauja projekte PRISM, skirtame kovai su sintetinių narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimu neteisėtai narkotikų gamybai, ir projekte COHESION, skirtame kovai su heroino ir kokaino pirmtakų (prekursorių) naudojimu neteisėtai narkotikų gamybai bei prekyba jais, ir su šiais projektais susijusiose specialiose operacijose.

4. VERTINIMAS

4.1. Komisijos veiksmai vertinant Bendrijos teisės aktų įgyvendinimą ir veikimą

2007 m. Komisija paprašė valstybių narių pateikti informaciją apie priimtas nacionalines priemones, kaip nustatyta Bendrijos teisės aktuose (t. y. apie priemones, leidžiančias valstybėms narėms vykdyti kontrolės ir stebėsenos įsipareigojimus, taip pat apie sankcijų, taikytinų už Bendrijos reglamentų nuostatų pažeidimus, taisykles). Dauguma valstybių narių priėmė tinkamas priemones, išskyrus aštuonias valstybes nares, prieš kurias Komisija pradėjo pažeidimo procedūras. Daugelis iš šių aštuonių valstybių narių per 2008 m. priėmė reikalaujamas priemones arba ėmėsi konkrečių veiksmų joms priimti, todėl iki 2009 m. pabaigos turėtų būti priimtos visos reikalaujamos nacionalinės priemonės.

---

8 OL L 324, 1995 12 30, p. 1.
9 OL L 336, 1998 12 11, p. 46.
10 OL L 77, 1997 3 19, p. 22.
11 OL L 164, 1997 6 21, p. 22.
12 OL L 64, 2003 3 7, p. 28.
13 OL L 56, 2009 2 28, p. 6.
14 Rezoliucija Nr. 50/10, Narkotinių medžiagų komisijos 50-osios sesijos ataskaita, p. 42 (E/CN.7/2007/16/Corr.1) http://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/session/50.html.

Siekiant įvertinti Bendrijos teisės aktų veikimą, buvo sudaryta nacionalinių kompetentingų valdžios institucijų ekspertų grupė, kurios užduotis – padėti Komisijos tarnyboms. Be to, Komisija įgaliojo nepriklausomą rangovą pateikti klausimynus ir surinkti informaciją iš visų suinteresuotųjų šalių (kompetentingų valdžios institucijų ir ūkio subjektų), įskaitant, kur galima, kiekybinius duomenis, taip pat įvertinti delsimo, kurį sukėlė prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) teisiniai reikalavimai, poveikį ir surinkti pasiūlymus dėl galiojančios sistemos tobulinimo.

Visos valstybės narės pateikė visą arba dalinę informaciją apie 2006 ir 2007 m. Keliose atrinktose valstybėse narėse atliktos išsamios kompetentingų valdžios institucijų apklausos. Į šiam sektoriui skirtą klausimyną atsakymus pateikė iš viso 72 įmonės ir 8 pramonės asociacijos (iš 10 valstybių narių). Penkios iš jų pateikė 90 % visų atsakymų. Šio tyrimo ataskaitoje, baigtoje rengti 2009 m. sausio mėn. pabaigoje, išsamiai pristatyti apklausų rezultatai. Joje apibendrinti svarbiausi nustatyti faktai ir siūlomos rekomendacijos nustatytiems trūkumams šalinti. Kadangi ataskaitoje yra slaptos informacijos, ji viešai neskelbiama. Nepaisant didelių rangovo pastangų, surinkta nepakankamai duomenų, todėl jų negalima laikyti visiškai atspindinčiais tikrovę. Ypač sunku buvo surinkti kiekybinius duomenis apie kompetentingų valdžios institucijų ar ūkio subjektų teisinių reikalavimų įgyvendinimo išlaidas.

Kadangi Reglamente (EB) Nr. 111/2005 itin pabrėžiama muitinių vykdoma kontrolė, 2007 m. atliktas tolesnis tyrimas, kurio tikslas – nustatyti, ar narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolė muitinėms yra pirmenybinis dalykas, ar pakanka pajėgumų kontrolei atlikti ir ar kontrolė iš tiesų yra atliekama.

4.2. Vertinimo rezultatai

4.2.1. Pagrindinės narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimo ir bandymų panaudoti neteisėtai narkotikų gamybai tendencijos

Apskritai susidaro įspūdis, kad narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės srities Bendrijos teisės aktuose nustatytos proporcingos šių pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotikų gamybai prevencijos priemonės. Nuo 2005 m. ataskaitos apie į oficialų sąrašą įtrauktų ir į jį neįtrauktų medžiagų sulaikymą ar jų siuntų sustabdymą rodo, kad tokių sulaikymų ir sustabdytų siuntų daugėja. Be to, tyrimų analizė leidžia *a posteriori* įvertinti galimai naudojamų neteisėtai narkotikų gamybai medžiagų kiekį. Viena vertus, šie duomenys rodo, kad sistema veikia gerai, bet, antra vertus, – kad neteisėti prekiautojai nuolat bando narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) nukreipti nuo teisėtos prekybos. Atrodo, kad neteisėtiems prekiautojams vis dar naudingiausia pasinaudoti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) nukreipimu nuo teisėtų prekybos grandinių, kad galėtų jų gauti. Nors šioje srityje trūksta kiekybinių įrodymų, kad teisėtos prekybos kontrolė iš tiesų pasauliniu mastu leidžia sumažinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimą neteisėtai narkotikų gamybai ir prekybą jais, visiškai aišku, jog veikianti kontrolės sistema sukuria dideles kliūtis neteisėtiems prekiautojams gauti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir apskritai mažina šių pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotinių medžiagų gamybai galimybę. Atrodo, kad šiuo metu mėginama panaudoti neteisėtai narkotinių medžiagų gamybai ribotą į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų ir į jį neįtrauktų medžiagų skaičių.

Kaip rodo duomenys apie sulaikytas medžiagas ir sustabdytas jų siuntas, **etano rūgšties anhidridas**, svarbiausias heroino gamybos pirmtakas (prekursorius), kai kuriose valstybėse

narėse ir toliau yra neteisėtų prekiautojų taikinys. Dėl dvišalės ir regioninės pagalbos bei atitinkamų kompetentingų valdžios institucijų bendradarbiavimo 2008 m. sulaikyta ir (arba) užkirstas kelias panaudoti neteisėtai narkotikų gamybai apie 220 tonų etano rūgšties anhidrido. Nustatyta, kad tai sudaro daugiau nei 15 % viso etano rūgšties anhidrido, reikalingo Afganistane neteisėtai gaminamam heroinui.

ES muitinių institucijos padidino budrumą prekybos **efedrinu** ir **pseudoefedrinu** kontrolės srityje, kai šios medžiagos parduodamos neįpakuotos arba kai jų yra farmacijos preparatų ir (arba) vaistų, daugiausia gabenamų per ES tranzitu, tačiau taip pat kartais eksportuojamų į trečiąsias šalis, kuriose neteisėtai gaminamas metamfetaminas, sudėtyje. Dėl to gerokai padidėjo šių medžiagų, ypač farmacijos preparatų, kurių sudėtyje yra pseudoefedrino, sulaikymų skaičius. Nuo 2005 m. aptiktos, sulaikytos arba sustabdytos vidutiniškai 86 tonos įtartinų efedrino ar pseudoefedrino, parduodamo neįpakuoto arba tabletėmis, siuntų, užkertant kelią pagaminti beveik 65 tonas metamfetamino (priklausomai nuo naudojamų sintezės metodų), kurių kaina parduodant gatvėje siektų 9,7 mlrd. JAV dolerių.

Gama butirolaktonas (GBL) yra į oficialų sąrašą neįtraukta medžiaga, įtraukta į Bendrijos savanoriškos stebėsenos sistemą. Iš turimų duomenų matyti, kad bendradarbiavimas su šio sektoriaus atstovais taikant savanoriškos stebėsenos ir pranešimų sistemą veikia gerai, tačiau neteisėti prekiautojai ir tebėra suinteresuoti neteisėtai narkotinių medžiagų gamybai panaudoti DBL ir kitas chemines medžiagas, kurioms taikoma ne tokia griežta kontrolė. 2008 m. nustatyta bandymų panaudoti neteisėtai narkotikų gamybai ir (arba) sulaikyta 2 170 litrų GBL.

Nuo 2005 m. nėra įrodymų, kad Bendrijoje būtų bandoma naudoti neteisėtai narkotikų gamybai kitus svarbius narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius). Pavyzdžiui, nebuvo sulaikyta didelio kiekio kalio permanganato, svarbiausio kokaino pirmtako (prekursoriaus), ar sustabdyta jo siuntų.

4.2.2. Teisės aktų pranašumai ir trūkumai

Būtina paminėti, kad reglamentuose nurodytas laikotarpis jų veikimo įvertinimui atlikti yra gana trumpas, kad būtų galima nustatyti aiškų poveikį. Padėtį dar labiau sunkino tai, kad daugelyje valstybių narių buvo vėluojama priimti visas priemones, būtinas reglamentuose nustatytiems jų įsipareigojimams visiškai įvykdyti.

Nepaisant to, visi veiksmai, kurių imtasi nuo 2005 m., be abejonės, prisidėjo prie gero ir darnaus Bendrijos teisės aktų įgyvendinimo ir veikimo. Be to, valstybių narių nacionalinių priemonių laipsniškas priėmimas ir Bendrijos teisės aktų nustatytos galios gerokai sustiprino jų gebėjimą veikti, kai pažeidžiami Bendrijos teisės aktai.

Apskritai Reglamento (EB) Nr. 273/2004, Reglamento (EB) Nr. 111/2005 nuostatos ir Reglamentu (EB) Nr. 1277/2005 nustatytos įgyvendinimo taisyklės veikia gerai ir leidžia pasiekti iškeltus tikslus, t. y. užtikrinti pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotikų gamybai prevenciją nesukuriant nereikalingų teisėtos prekybos į oficialų sąrašą įtrauktais narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) kliūčių. Kontrolė ir stebėsena labiau į nukreipta ūkio subjektus, o ne į kiekvieną sandorį. Į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų suskirstymas į tris kategorijas pasirodė esąs veiksmingas būdas taikyti moduliuotą požiūrį, priklausomai nuo medžiagų pavojingumo ir nuo teisėtai parduoto jų kiekio.

Pagrindinis principas, nustatytas teisės aktuose, kuriais reglamentuojama prekyba Bendrijos viduje ir Bendrijos prekyba su trečiosiomis šalimis – ūkio subjektų ir kompetentingų valdžios institucijų bendradarbiavimas – veiksmingas. Šis bendradarbiavimas, nors valstybėse narėse įgyvendinamas ir naudojamas skirtingai, palengvina privalomų ar savanoriškų pranešimų apie įtartinus sandorius ar užsakymus teikimą ir užkerta kelią ankstyvam į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų ir į jį neįtrauktų medžiagų panaudojimui neteisėtai narkotikų gamybai, sudarant sąlygas sklandžiai teisėtai jų prekybai. Tai lanksti, greita ir veiksminga priemonė, leidžianti reaguoti į nuolat kintančius neteisėtos prekybos būdus ir didėjantį prekiautojų susidomėjimą silpniau kontroliuojamomis medžiagomis. Teisės aktus sėkmingai papildė ES gairės ūkio subjektams dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės ir naujas e. mokymosi kursas ūkio subjektams apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolę.

Bendros leidimų išdavimo sistemos, sukurtos prekybai Bendrijos viduje ir Bendrijos prekybai su trečiosiomis šalimis ūkio subjektams, prekiaujantiems 1 kategorijos pirmtakais (prekursoriais), t. y. pavojingiausiomis medžiagomis, įgyvendinimas ir veikimas pasirodė esąs veiksmingas ir kompetentingų valdžios institucijų, ir sektoriaus požiūriu.

Registracijos reikalavimas ūkio subjektams, turintiems reikalų su šiek tiek mažiau pavojingais 2 kategorijos pirmtakais (prekursoriais), prekybai Bendrijos viduje ir Bendrijos prekybai su trečiosiomis šalimis, pasirodė esąs nepakankamas, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų kontroliuoti ir užkirsti kelią šių pirmtakų (prekursorių) nukreipimui iš svarbios Bendrijai prekybos šiomis medžiagomis srities Bendrijos viduje į neteisėtą gamybą. Faktiškai 2 kategorijos medžiagų galutiniai vartotojai, kurie šių medžiagų nepateikia į rinką, neprivalo nei jų registruoti, nei pranešti apie asmeniniam vartojimui nusipirktą jų kiekį. Todėl kompetentingos valdžios institucijos apie juos beveik nieko nežino. Taip pat 2 kategorijos medžiagų gamintojams ar tarpininkams labai sunku vykdyti savo įsipareigojimą – tikrinti vartotojų teisėtumą bei deklaruotą galutinį medžiagos vartojimą ir atitinkamai pranešti kompetentingoms valdžios institucijoms apie bet kokį įtartiną sandorį. Kompetentingoms valdžios institucijoms sunku vykdyti ūkio subjektų teisėtumo kontrolę, ypač kai 2 kategorijos medžiagų gamintojai ir (arba) tarpininkai bei galutiniai vartotojai yra įsisteigę skirtingose valstybėse narėse ir kai prekybos grandinėje dalyvauja daugiau nei dvi įmonės, įsisteigusios daugiau nei vienoje valstybėje narėje. Ypač pabrėžiamos tokio pobūdžio problemos, susijusios su etano rūgšties anhidridu, svarbiausiu pirmtaku (prekursoriumi) neteisėtai heroino gamybai.

Atlikus vertinimą nustatytas skirtingas kai kurių teisės aktų nuostatų aiškinimas, į kurį reikia atkreipti dėmesį siekiant palengvinti tinkamą ir darnų šių nuostatų įgyvendinimą Bendrijoje. Tai ypač susiję su privalomomis užpildyti vartotojo deklaracijos skiltimis; kriterijais, pagal kuriuos produktai, pavyzdžiui, mišiniai, priskiriami tokiems, kurių sudėtyje yra oficialų į sąrašą įtrauktų medžiagų; galiojančių ribinių verčių naudojimu išimčiai taikyti registruojant mišinius, kurių sudėtyje yra 2 kategorijos medžiagų pagal Reglamento (EB) Nr. 273/2004 6 straipsnį, palyginti su Reglamento (EB) Nr. 1277/2005 14 straipsnio formuluote.

Nuostatos dėl ūkio subjektų ataskaitų teikimo kompetentingoms valdžios institucijoms dažnumo nesudaro pakankamo pagrindo vykdyti kontrolės ir stebėsenos įsipareigojimus. Teisėtos prekybos sandorių peržiūrėjimas yra svarbi priemonė įtartinoms siuntoms nustatyti.

Eksporto ir importo kontrolės priemonės leidžia kompetentingoms valdžios institucijoms iš anksto patikrinti sandorio tikslų teisėtumą ir, jei reikia, ankstyvuoju etapu imtis priemonių užkirsti kelią pirmtakus (prekursorius) panaudoti neteisėtai narkotikų gamybai. Naudodamosi

išankstinių pranešimų apie eksportą sistema trečiosios šalys, kurios prašo teikti tokius pranešimus, gali patikrinti planuojamą sandorį ir pranešti valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms, ar sandoris teisėtas, ar ne.

Didesnės svarbos muitinių procedūroms ir kontrolei suteikimas pasirodė esąs labai naudingas. Bendrijoje vis dažniau susiduriama su siuntomis, nukreiptomis nuo teisėtų platinimo kanalų prieš patenkant į Bendrijos muitų teritoriją. Tam muitinių ir pasienio kontrolės darbuotojai turėtų skirti daugiau dėmesio. Atrodo, kad įtvirtinus nuostatas dėl siuntų tranzito ar perkrovimo tam tikru mastu atsirado daugiau galimybių tikrinti tokių siuntų teisėtumą, tačiau neatrodo, kad jos leistų kompetentingoms valdžios institucijoms kiekvienu atveju patikrinti tikslų teisėtumą.

2007 m. atlikus muitinių vykdomos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės tyrimą atskleista trūkumų, susijusių su įtartinų siuntų, kurioms pateikiamos suklastotos muitinės deklaracijos, aptikimu. Atlikus vertinimą nustatyta meistriškumo pavyzdžių, tačiau taip pat prieita prie išvados, kad apskritai dar reikia daug ką gerokai tobulinti. Visų pirma ataskaita atskleidė muitinių administracijų prioritetų teisės aktų dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) atžvilgiu trūkumą, supratimo bei žinių stoką ir išteklių stygių (pvz., tikrinimo įrangos).

Šiuo metu į narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) teisės aktų taikymo sritį neįtraukti žmonėms skirti farmacijos preparatai ir (arba) vaistai. Pagal Bendrijos farmacijos srities teisės aktus (Direktyva 2001/83/EB) vaistų gamybai, importui ir didmeniniam platinimui, įskaitant eksportuojamus produktus, taikoma leidimų sistema, specialūs įsipareigojimai ir reguliarūs patikrinimai. Todėl manoma, kad valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos turėtų veiksmingai ir sistemingai kontroliuoti šią veiklos sritį. Tačiau tokiems gamintojams, importuotojams ir didmeniniams platintojams pagal narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) teisės aktus nėra taikomi specialūs išankstinio pranešimo reikalavimai, kai vaistai, kurių sudėtyje yra narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), yra eksportuojami. Dėl to susidarė tokia padėtis, kad kai kuriose valstybėse narėse farmacijos preparatų ir (arba) vaistų, kurių sudėtyje yra narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), ypač efedrino ar pseudoefedrino, eksportas, tranzitas ir (arba) perkrovimas nebuvo sustabdytas ar sulaikytas, net ir esant didelei tikimybei, kad tie pirmtakai (prekursoriai) bus naudojami neteisėtai narkotikų gamybai.

Atrodo, kad yra ir daugiau nedidelių trūkumų, susijusių su pirmtakų (prekursorių) teisės aktais užsienio prekybos srityje. Tarp jų visų pirma minėtina kompetentingų valdžios institucijų lankstumo stoka dėl atsakymo į išankstinius pranešimus apie eksportą laukimo laikotarpio, supaprastintos leidimų išdavimo tvarkos pakartotinėms siuntoms tarp gerai žinomų Bendrijos ir ELPA šalių ūkio subjektų nebuvimas ir būtinybė toliau paprastinti leidimų išdavimo procedūras naudojantis elektronine muitinių aplinka.

5. DARBO GERINIMO REKOMENDACIJOS

5.1. Galiojančių teisės aktų darnaus įgyvendinimo gerinimas

Pirmiausia turėtų būti ir toliau skatinama ir lengvinama viena iš darbo gerinimo priemonių – valstybių narių valdžios institucijų, tarp jų muitinių, keitimasis gerąja patirtimi ir tikra valdžios institucijų ir ūkio subjektų partnerystė. Gerosios patirties mainus praktiniuose

užsiėmimuose, seminaruose, apskritojo stalo diskusijose ir pažeidimų susekimo pratybose pagal konkrečias užduotis ir (arba) ieškant konkrečių narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) galima palengvinti Bendrijos lygmeniu, kad būtų galima nedelsiant pasinaudoti kai kuriose valstybėse narėse sukaupta gerąja patirtimi ir galiausiai bendrai stiprinti kontrolės sistemas.

Suderintas kai kurių šiuo metu galiojančių teisės aktų nuostatų aiškinimas, pavyzdžiui, dėl registracijos ribinių verčių taikymo, kai į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų yra mišiniuose (ypač aiškinant Reglamento (EB) Nr. 273/2004 6 straipsnį, palyginti su Reglamento (EB) Nr. 1277/2005 14 straipsnio formuluote) arba dėl vienodų kriterijų mišiniams, kurių sudėtyje yra narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių), gali būti užtikrintas atnaujinant ir papildant Klausimų ir atsakymų skyrių.

Tai sustiprins Bendrijos taisyklių įgyvendinimą ir leis išvengti tokios padėties, kai neteisėti prekiautojai bando panaudoti pirmtakus (prekursorius) neteisėtai narkotikų gamybai tose valstybėse narėse, kuriose Bendrijos taisyklės atrodo įgyvendinamos ne taip griežtai ir (arba) sankcijos suvokiamos kaip nedidelės.

5.2. Ataskaitų teikimo tobulinimas

Ataskaitų teikimo įsipareigojimus, kaip nustatyta Reglamento (EB) Nr. 1277/2005 19 straipsnyje, būtina atnaujinti, kad būtų galima tiksliau ir laiku surinkti informaciją apie ūkio subjektų pranešimus. Tai galima pasiekti didinant ataskaitų teikimo dažnumą nuo vieno karto per metus iki dviejų kartų per metus arba vieno karto per ketvirtį, sudarant palankesnes sąlygas teikti ataskaitas naudojant šiuolaikines saugias elektronines informacijos mainų priemones, ir prireikus sukuriant saugią europinę duomenų bazę.

5.3. Kai kurių reikalavimų 2 kategorijos medžiagoms keitimas

Atrodo, kad atsižvelgiant į nustatytus trūkumus būtina stiprinti visų 2 kategorijos medžiagų ar konkrečiai etano rūgšties anhidrido (svarbiausio pirmtako (prekursoriaus) heroino gamybai) kontrolę ir užtikrinti, kad ūkio subjektams, turintiems 2 kategorijos medžiagų (ar konkrečiai etano rūgšties anhidrido) ar jomis prekiaujantiems, būtų taikoma tinkama kontrolė, siekiant juos atgrasyti nuo bandymų panaudoti pirmtakus (prekursorius) neteisėtai narkotikų gamybai. Tai galima pasiekti įvairiais būdais:

- iš dalies pakeičiant Reglamentą (EB) Nr. 273/2004, kad būtų įvestas reikalavimas registruoti galutinius vartotojus, įsigijusius 2 kategorijos medžiagų savo reikmėms, pavyzdžiui, iš dalies pakeičiant apibrėžtis „ūkio subjektas“ ar „pateikimas į rinką“ arba iš dalies pakeičiant 3 straipsnio 6 dalį, pagal kurią įkuriama registracijos sistema;

- iš dalies pakeičiant Reglamentą (EB) Nr. 1277/2005, siekiant nustatyti bendras registracijos sąlygas ir procedūras;

- iš dalies pakeičiant Reglamento (EB) Nr. 273/2004 I priedą ir atitinkamai Reglamento (EB) Nr. 111/2005 priedą, kad etano rūgšties anhidridas būtų perkeltas iš 2 kategorijos medžiagų oficialaus sąrašo į 1 kategorijos medžiagų oficialų sąrašą.

5.4. Farmacijos preparatų ir (arba) vaistų, kurių sudėtyje yra efedrino ar pseudoefedrino, tinkamos kontrolės užtikrinimas

Nedubliuojant vaistų gamintojams, importuotojams ir didmeniniams platintojams taikomų administracinių nuostatų, reikėtų apsvarstyti farmacijos preparatų ir (arba) vaistų, kurių sudėtyje yra efedrino ar pseudoefedrino, perkraunamų ES ar gabenamų tranzitu per ES, kontrolės nuostatų sustiprinimo klausimą. Farmacijos srities teisės aktuose jau įtvirtintos nuostatos dėl vaistų eksporto. Reikėtų apsvarstyti, ar būtų naudingos specialios suderintos praktinės nuostatos dėl vaistų, kurių sudėtyje yra efedrino ar pseudoefedrino, eksporto ir kompetentingų vaistų srityje institucijų vykdomos jų priežiūros arba ar narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) teisės aktuose turėtų būti nustatyta galimybė sustabdyti farmacijos preparatų ir (arba) vaistų eksportą, jeigu yra pagrįstų įtarimų, kad medžiagas ketinama naudoti neteisėtai narkotikų gamybai.

5.5. Procedūrinių reikalavimų, susijusių su pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotikų gamybai rizika, tobulinimas ir derinimas

Norint pasiekti kontrolės lygį, proporcingą pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotikų gamybai rizikai, turi būti suderinta išankstinių pranešimų apie eksportą procedūra, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų veikti atsižvelgdamos į kiekvieną atskirą atvejį; nustatyta supaprastinta leidimų išdavimo procedūra pakartotinėms siuntoms tarp gerai žinomų Bendrijos ir ELPA šalių ūkio subjektų; ir toliau paprastinama elektroninė muitinių aplinka.

6. TOLESNI VEIKSMAI

Nustatytus trūkumus galima šalinti įvairiomis priemonėmis, tačiau dėl kai kurių jų reikėtų iš dalies keisti Bendrijos teisės aktus. Bet kuri galimybė turėtų būti atidžiai išnagrinėta, ypač – poveikis ūkio subjektams, teisėtai prekiaujantiems narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) teisėtais tikslais; ir pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai narkotikų gamybai prevencijos veiksmingumas.

Atsižvelgdama į tai, kad šiuo metu galiojantys teisės aktai veikia dar labai trumpą laikotarpį, Komisija visų pirma rems priemones, skirtas geresniam teisės aktų įgyvendinimui, jas organizuos ir sudarys joms sąlygas, kad būtų galima nedelsiant pasinaudoti sukaupta gerąja patirtimi.

Tačiau Komisija taip pat toliau rinks reikiamą informaciją, siekdama teisės aktais nustatyti geriausius nustatytų trūkumų šalinimo būdus ir įvertinti pasirinktų būdų poveikį kompetentingoms valdžios institucijoms ir ūkio subjektams.